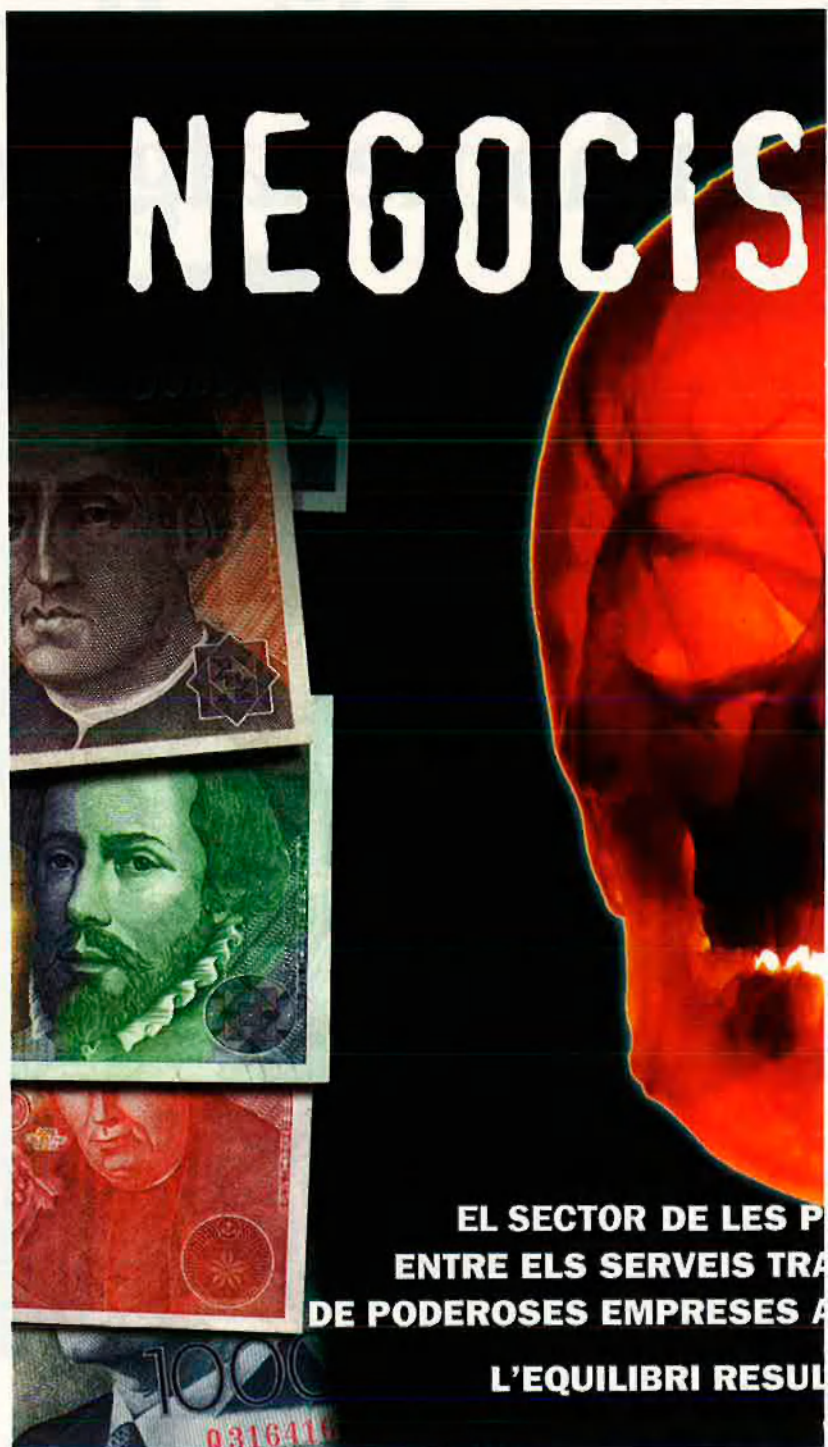

Els mites sempre són metàfores torbadorament agudes. Per a poder travessar l'Aqueront, Caront, el barquer, cobrava una moneda d'or a les ànimes. Els romans també havien d'enterrar els seus morts amb una peça àurea. A l'Egipte, Anubis, el déu amb cap de xacal, ajudava orgullosumament a travessar el més enllà o Re-stau només a aquells fidels que havien disposat amb respecte el seu túmul mortuori.

En el món real, continua aquesta dinàmica de transacció sobrenatural, però corregida i augmentada. Al voltant de l'adéu materialista als qui es dirigeixen al somni etern floreix el negoci del cadàver, el negoci de la pompa del comiat. Tímidament, la nostra societat es va desprenent dels dols excessius i de les colossals manifestacions tràgiques que sempre han envoltat el moment en què es deixa aquest món. Però la ignorància que manifestem en vida sobre la veritat de la mort, ha deixat en mans de companyies d'assegurances especialitzades en decessos els enterraments. En altres casos cal improvisar i recórrer a funeràries particulars. L'estat emocional dels vius que han d'afrontar els tràmits facilita en moltes ocasions tota mena de picaresca cruel per part dels serveis funeraris. De fet, és molt difícil aconseguir pressupostos en vida d'un funeral. Les funeràries acostumen a donar orientacions vagues, i a indicar que "en arribar el moment" ja concretaran els preus, el que dóna peu a oscil·lacions econòmiques aberrants, que es regeixen per matisos tan subtils com la intensitat de la pena que mostra el client. Aquestes són algunes de les conclusions a què arriba un informe de l'Oficina del Consumidor i l'Usuari (OCU) sobre el sector funerari al nostre país. Un dossier que exigeix una necessària definició del sector.

La mort té un preu. Un altre informe de la Unió de Consumidors d'Espanya (UCE) indica que rebre enterrament bàsic a Barcelona amb lloguer mínim de nínxol (dos anys) costa gairebé 300.000 pessetes, el doble del salari mitjà. Par-

**EL SECTOR DE LES P
ENTRE ELS SERVEIS TR
DE PODEROSAS EMPRESAS A
L'EQUILIBRI RESUL**

lem d'un sector econòmic tradicionalment atomitzat però ferm que genera un moviment econòmic anual a l'estat de 250.000 milions de pessetes. Això sense comptar negocis adjacents com el de la venda de flors per a corones, on només el passat 1 de novembre els ciutadans de l'estat espanyol ja gastaren 17.000 milions de pesse-

tes. La disposició funerària més habitual inclou la caixa fúnebre, el cotxe —normalment Peugeot de luxe, Mercedes o Lincoln amb eixida automàtica de la safata sobre la qual reposa el cadàver—, vehicles d'acompanyament per a familiars —en el capítol "extra" es van imposant les limusines—, tramitació de documents i un parell de corones

MORTALS

**ES FUNEBRES ES DEBAT
ONALS I LES INVERSIONS
DESITJOS DE TRANSFORMACIÓ.**

MARCARÀ EL FUTUR.

de flors. El preu mitjà d'aquests serveis voreja les 250.000 pessetes, i el nínxol o el ritual d'incineració (que costa entre 30.000 i 50.000 pessetes, segons la ciutat), a part. Aquest "a part" significa un vòmit continu de diners: un lloguer a València del nínxol més senzill durant cinc anys val 18.000 pessetes, que hauran de pagar-se

cada lustre. Un nínxol doble a mitja temporalitat (20 anys) costa 134.000 pessetes, i un de triple a temporalitat màxima (50 anys), 300.000 pessetes. Parlem de preus elementals, que s'eleven molt en ciutats com Barcelona i creixen fins a la desmesura segons l'indret de col·locació del fèretre al cementiri. Sense massa exigències, un

enterrament pot arribar a les 500.000 pessetes una vegada complerts tot els tràmits. I es pot continuar encarint amb els trasllats del cadàver si es traspassen els límits provincials, perquè cal pagar un fèretre especial amb cobertura de zinc, una sèrie de taxes i unes mesures de conservació de cadàver que poden sumar 100.000 pessetes més. Aquestes normes sobre trasllats de cadàvers estan aplegades en el Reglament de Policia Mortuòria de 1974, encara vigent.

En definitiva, tota una cursa d'obstacles abans de fer el darrer adéu que ha ajudat les cases d'assegurances a augmentar la seua rellevància econòmica. Les que han destacat en aquest camp són Santa Lucía, Ocaso i Finisterre. Però avui han d'afrontar diversos problemes. Per exemple, que les generacions joves no volen saber res de les assegurances de difunts, que consideren arcaiques. Han d'assumir, per altra part, l'expansió de les assegurances de vida de companyies no especialitzades en decessos que lleven terreny a les empreses tradicionals del ram. A més a més, han de digerir el cert descrèdit que duu associat aquest tipus d'assegurances: sempre es paga més del que es rep, i és comú sentir parlar de gent descontenta amb els serveis prestats a un familiar després d'haver cotitzat tota una vida. Normalment la quota mensual que cobren aquestes companyies és de 2.000 pessetes, i demostren encara la seua preponderància (s'ocupen de prop del 65% dels serveis funeraris del nostre territori), tot i que els enterraments que ofereixen són els bàsics (els valorats en unes 235.000 pessetes). Si el client vol una categoria superior, ha de pagar la diferència.

Les companyies no compren els taüts als fabricants, sinó a les empreses funeràries, reconeix el fabricant Carles Bermejo, de Valenciana de Arcas: "una caixa que val 50.000 pessetes, una funerària la pot vendre després per 200.000, més barata si és per a cremació". Bermejo declara que el sector està saturat, "moltes vegades perquè les fàbriques de mobles decideixen passar-se a la fabricació de taüts

Guantanamera

El cineasta cubà Tomás Gutiérrez Alea va fer en la seua pel·lícula *Guantanamera* una fenomenal sàtira sobre els absurds de la mort quan els vius han de tractar amb ella. I és que les relacions histriòniques no deixen de donar-se quan els qui respiren s'enfronten al fet de deixar de fer-ho (en xifres, en 1994, últim any computat pels distints instituts d'estadística del nostre país, això significa 35.000 defuncions al País Valencià, 52.000 al Principat i 6.600 a les Illes). Temps enrere, abans de les normes del Reglament de Policia Mortuòria del 74, el trasllat dels cadàvers d'una localitat a altra no era cosa fàcil. Per cada poble que es passava, calia pagar una quota municipal. Així, nombrosos casos de camuflatge de cadàvers en vehicles familiars, aparentant que el mort era dormit, han esguitat les carreteres. Encara avui, els rerefons de les peripècies mortuòries amaguen trasllats d'amagatall en ambulància de cadàvers hospitalitzats per estalviar al client el pagament dels onerosos serveis de trasllat, en pactes establerts a canvi de comissions en negre.

Als pobles, quan els cadàvers s'exhumen per canviar els ossos de nínxol, és habitual que els familiars troben que les peces d'or que completaven la dentadura dels finats han desaparegut. Sempre es mira els enterradors en casos així, tot i que aquestes càbales es queden curtes quan s'escolten velles històries com la d'un enterrador d'un poble de l'Horta que alimentava els seus porcs amb restes de cadàver exhumat. En un altre punt, alguns ajuntaments de poble tenen una enriquidora deferència amb els seus ciutadans. Si el nínxol que li ha tocat en sort a la família per enterrar el parent no és del seu gust, el pot regalar a l'ajuntament (pagant-ne el preu) i el consistori els en dóna un altre més apropiat per a les seues necessitats (pagant-lo també). Quant als episodis referits a taüts, han d'inscriure's en el capítol d'excentricitats. Des de models que incorporen un xicotet ascensor per alçar el cadàver a un d'ultrasofisticat que inclou càmera frigorífica de conservació, ampolla d'oxígen i aparell de ràdio per comunicar-se amb l'exterior (especial per a paranoics de la catalèpsia) es pot trobar qualsevol cosa. I amb tots els zeros imaginables al darrere de la primera xifra de venda. Però res és comparable als vols que ofereix la companyia americana Celestis Group, que dóna opció a llançar les cendres dels clients a l'espai en un cohet amb l'ajuda d'un satèl·lit de televisió. Res millor per anar directes al cel. **J. M. O.**

quan entren en crisi". De tota manera, el subsector de les caixes és un dels que produeix més diners.

Des de fa cinc anys aquestes companyies han ampliat la seua oferta incloent làpides en les seues pòlisses. Aquesta iniciativa els ha permès d'augmentar el preu de les assegurances, però ha perjudicat els fabricants artesanals de làpides. Segons José Chover, de l'empresa valenciana de làpides del mateix nom, "les companyies d'assegurances demanen només les peces més barates, de 30.000 o 40.000 pessetes. Abans els assegurats havien de comprar la làpida fora de la pòlissa, i guanyàvem molts més diners. Amb l'increment de les cremacions i la implantació de tecnologia avançada que fa la feina d'un oficial de primera, s'ha sen-

presenten el futur, per higiene, per comoditat i per evolució cultural. De fet, el primer tanatori obert a l'àrea de València (exactament a Catarroja) és fruit d'una inversió conjunta de la companyia funerària Segyresa i d'assegurances Santa Lúcia. Aquesta inclourà ara els serveis de tanatori en les seues pòlisses, que lògicament s'encariran.

Complexa liberalització. Un dels tanatoris més concorreguts i gegantins del país és el de Barcelona, on un vesper de vius es barregen ordenadament per acomiadar un eixam de morts. El tanatori ha estat sempre dins dels serveis que ha ofert l'Institut Municipal de Serveis Funeraris de la ciutat (IMSF) que, fins ara, s'ha fet càrrec en règim de monopoli dels en-

RAFA GIL

L'economia de la mort mou anualment a l'estat espanyol 250.000 milions de pessetes. És un sector atomitzat, però molt ferm.

tenciada la figura de l'artesà. Sobreviuran les companyies especialitzades en producte barat". En realitat, això és llei de vida. I de mort.

Per prosperar més, les cases asseguradores de difunts acostumen a associar-se mitjançant acords amb funeràries que els ajuden a diversificar els riscos i abaratir preus. I a afrontar una de les inversions vitals avui en aquest terreny: els tanatoris o sales de vetlla, on la família disposa el cadàver pagant al voltant d'unes 30.000 pessetes de mitjana per cada 24 hores. Les inversions en construcció de tanatoris privats acostumen a vorejar els 500 milions de pessetes, i disposen d'hostesses, cafeteria i una acurada atenció al client. Alguns són tan asèptics i luxosos que semblen bars nocturns de disseny. Però re-

terraments barcelonins. El monopoli municipal és una de les modalitats d'administració dels serveis funebres (com a Barcelona, Tarragona o Palma de Mallorca). Una altra possibilitat és una concessió administrativa a una empresa determinada (cas de Manresa). En altres llocs, com València, existeix una liberalització total, i poden germinar tantes funeràries com desitge la iniciativa privada.

Però, en aplicació del decret llei del govern central de 7 de juny del 96, han acabat els monopolis, i ha d'imposar-se la liberalització del sector. No obstant això, aquest decret dóna facultat als mateixos ajuntaments per decidir quines condicions exigeixen a les funeràries que s'instal·len a les ciutats. Això ha provocat els laments d'u-

na sèrie de funeràries que esperaven poder actuar a partir d'ara en ciutats com Barcelona, immens pastís fúnebre. I es queixen perquè les condicions imposades són molt restrictives. A Barcelona, s'exigeix que els sol·licitants de llicència d'actuació han de dipositar com a mínim una garantia de 100 milions de pessetes. Hauran d'oferir als seus establiments un mínim de 16 sales de vetllatori, oratori per a 200 persones i cinc ambulàncies. En resum, uns requeriments que deixen fora la petita i mitjana empresa en favor de les companyies funeràries de major entitat. Albert Martínez, director de l'àrea de consum i comerç de l'Ajuntament de Barcelona, creu en la lògica d'aquestes imposicions: "demànem aquest tipus de condicions perquè no volem que aquests serveis es converteixin en un camp qui pugui. Les empreses que no estiguin preparades per oferir una continuïtat respectuosa als serveis que fins ara ha prestat l'IMSF, que tractin d'agrupar-se i oferir bons serveis."

Martínez incideix a dir que l'IMSF privatitzarà el 49% del seu capital –com també farà l'Ajuntament de Tarragona–, donat que tindrà competència privada en l'àmbit metropolità i necessitarà liquiditat. Apareix davant dels inversors com un plat ben sucós, tenint en compte que l'any passat va reportar a l'ajuntament més de 1.000 milions de pessetes en beneficis. Al voltant de 14 grups empresarials han presentat propostes

per a l'oferta. Entre ells, la Caixa de Catalunya i la Caixa de Pensions. I augmenta el rumor en cercles ben informats que també s'hi han interessat les multinacionals americanes del sector de pompes fúnebres SCI, Stewart Enterprises i Loewen. Cal ressenyar que als Estats Units i al Canadà, l'importantíssim sector econòmic del cadàver és en perenne recerca de nous mercats i té sempre novetats en oferta. A Internet, per exemple, es pot trobar la *web* d'empreses com Pacific Interment, que ofereix tota classe de serveis, des de consell psicològic per aquells que han perdut un fill fins a naus aquàtiques per als qui vulguen llançar les cendres de la persona estimada a la

mar. La importació d'aquests articles i serveis ací significaria un trencament definitiu de la visió boirosa que tenim de l'empresa fúnebre de barri, familiar i esgrogueïda. L'agonia passaria per fi a cotitzar en borsa.

Contrariats pel decret. Per alguns com Ladislao Velasco, membre d'AFUES (Associació de Funeraris d'Espanya) i propietari de Funerària del Bages, això seria motiu d'ofensa: "és una violació de l'esperit del decret llei de liberalització, que es va fer per eliminar els monopolis. Però amb les condicions exigides, l'únic que es fa és traslladar el monopoli del mateix ajuntament a unes altres

En la imatge de la pàgina anterior i en aquesta, models de taüts exposats a Fumermostra, fira del sector funerari que se celebra a València. Els taüts són un dels elements inseparables –i amb què més diners es guanya– del darrer comiat, ja es tracte d'enterrament o d'incineració.

L'arquitectura dels templers a Catalunya

Joan Fuguet Sans

Visió històrica i arquitectònica dels edificis conventuals de l'Orde del Temple (castells, palaus...) i els que hi tingueren relació directa de senyoriu (esglésies, cases...). Premi d'Història Ciutat de Barcelona. Obra profusament il·lustrada amb plànols i fotografies.

R. Dalmau, Editor

L'ofertiment de retrocessió del Rosselló a Espanya (1668-1677)

Pau de la Fàbrega

Lluís XIV (1617): "El meu pensament seria, per la dita permuta [a canvi dels Països Baixos], de tornar als espanyols el Rosselló i el comtat de Cerdanya, amb tot el que he adquirit ençà dels Monts pel tractat dels Pirineus".

R. Dalmau, editor
"Episodis de la història", 32

Càtars i catarisme a Catalunya

Anna M. Adroer i Pere Català

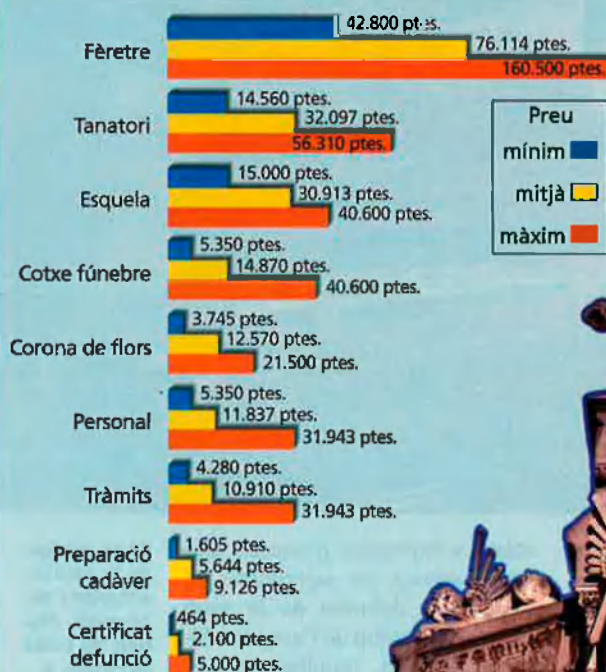
Sabíeu que molts dels castells de la Croada eren la frontera dels comtats catalans? I que les Muntanyes de Prades i el Montsant, Morella i el Maestrat, la Serra del Cadí, les valls d'Andorra i Castellbó aixoplugaren càtars?

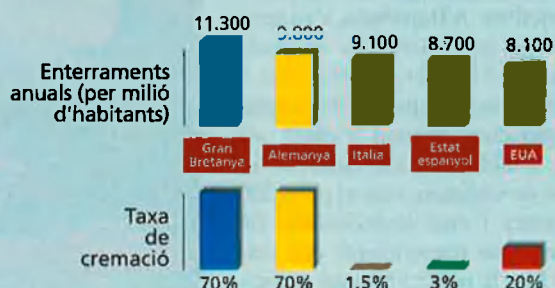
R. Dalmau, editor
"Col·lecció Nissaga", 12

PANORAMA SOBRE LA MORT

GUIA PER A CONTRACTAR UN SERVEI FUNERARI ECONOMIC

MODALITATS DE SERVEIS FUNERARIS ARREU DEL MÓN

COST COMPARATIU DELS SERVEIS BÀSICS FUNERARIS I DE CEMENTIRI*

* Inclou lloguer mínim de nínxol

empreses afins". De manera semblant opina José Leoncio García, propietari de Pompes Funebres de Manacor, que considera que "la qualitat ve amb la lliure competència en qualsevol economia, també en la funerària"

Això últim no és tan clar si atenem l'informe de l'OCU. Referint-se a València, amb liberalització total, diu que "es tracta d'una de les ciutats amb menys transparència del sector". El sentit neoliberal és tan gran ací que el mateix ajuntament ha donat la gestió del principal i superpoblat cementiri de la vila, el Cementiri General, a la constructora Fomento de Construcciones y Contratas, a raó de 100 milions de pessetes anuals per un contracte de tres anys. El mateix consistori ja es va desentendre de la gestió del forn crematori del cementiri (el 28% dels valencians traspasats són incinerats, la taxa més alta de l'estat), que va cedir a una companyia privada, llavant-se les mans per no tacar-se de cam morta.

'Guàrdies' als hospitals. Però l'atenció de l'observador ha de

Les funeràries de València envien representants cada dia a tres hospitals. Allí, aquests esperen fins que els pacients moren.

concentrar-se especialment en les empreses privades valencianes de pompes fúnebres, i en una de les pràctiques més singulars que desenvolupen. Són les "guàrdies" en hospitals (allí mor el 80% de la població). La cosa funciona així: el gremi de funeraris de la ciutat de València ha establert un pacte amb tres hospitals públics (l'Arnau de Vilanova, el Doctor Peset i La Fe) per enviar-hi representants de les funeràries les 24 hores del dia i set dies a la setmana esperant els

cadàvers. El gremi, que agrupa les empreses principals, regula un calendari de guàrdies que reparteix en torns de 12 hores a treballadors d'aquestes funeràries al llarg d'aquests hospitals. Quan un pacient mor, el metge en qüestió avisa el funerari de guàrdia. L'avisat puja i atén als familiars, posant-se a la seua disposició per fer-se càrrec de tot. Si la família no vol els seus serveis, aquest s'encarrega obligatòriament dels tràmits aliens en nom de la família. "El funerari pot cobrar les guàrdies per mitjà de comissions o amb un sou fix de la seua empresa", confirma un funerari experimentat en aquesta modalitat hospitalària que exigeix mantenir l'anonimat. "Les guàrdies es varen crear perquè abans els portalliteres i les infermeres tenien comissions concertades amb determinades funeràries, que avisaven de seguida que moria un pacient, i tots els funeraris buscaven la seua part com a voltors rondant pels hospitals i fent pactes per llevar-se el mort els uns als altres". Això mateix succeeix en indrets com Praga, a la República Txeca,

on els funerals lluiten com a hienes per arribar primer als hospitals, ofegant en comissions policies forenses i infermeres. Ara a València, per poder formar part de l'expectant roda establerta per les guàrdies, cal estar inscrit al gremi i pagar una taxa. "S'han donat casos com el d'una funerària de guàrdia que repartia targetes pels passadissos dels hospitals amb l'oferta de cobrar 50.000 pessetes menys al client que qualsevol altra funerària. Semblava un mercat d'ocasió", recorda el mateix funerarí. L'OCU i el Tribunal de Defensa de la Competència consideren completament irregular aquest tipus de negoci.

En canvi, per Alfonso Izard, director general d'Eurofunerarias, una de les empreses capdavanteres del sector, l'assumpte de les guàrdies és transparent: "hi ha un acord entre el gremi i la direcció de l'hospital per facilitar la missió d'uns i altres. Això no lleva que València efectivament estiga necessitada d'una regulació administrativa". Eurofunerarias agrupa una xarxa de 198 empreses de l'estat, moltes del Principat i del País Valencià. La facturació anual de les empreses d'aquest consorci és de 15.000 milions de pessetes. "La inversió de grans grups dins del nostre sector ens empenta a l'agrupament, com també ho fa la imposició social de la creació de tanatoris. Una funerària aïllada no pot afrontar una gran inversió", diu Izard, que corrobora la seua tesi afirmant que Eurofunerarias, a través de l'empresa mortuòria Mánez Ferrer, ha establert un acord amb l'asseguradora San Luis Beltrán per crear un nou tanatori a Alfafar, prop de València.

Pau privada. Similar voluntat d'oferir noves opcions va fer que l'empresa hispano-argentina Inversora del Plata, SA, es decidira a construir a València un cementiri privat fa cinc anys, el Parque de la Paz. No és l'únic al nostre país: a Riba-roja funciona, després de canvis en la gesió, el cementiri Sant Jaume, i a Mallorca, el Bon Sosec, que ha estat relacionat amb un cridaner escàndol d'influències polí-

tiques i transaccions econòmiques que envolten al PP de l'illa. El Parque de la Paz és el que més té a veure amb el model de cementiris americans, ubicats entre hectàrees de verd i una consistent oferta de serveis als clients. "Pensem que la societat -diu el gerent Alejandro Pérez- evita cada vegada més la recreació lúgubre del dolor. Nosaltres desdramatitzem el fet de morir. Per consegüent, oferim als nostres clients la possibilitat de comprar a terminis la seua parcel·la anys abans del final".

I això és necessari tenint en compte els respectables preus del Parc. El cost de les tombes oscil·la entre les 500.000 i 2.500.000 pessetes, i els columbaris per a les cendres valen 200.000 pessetes, tot finançat a deu anys vista. Però la recepció de l'oferta, segons Pérez, "és bona, tot i el seu lent avanç. Ja hem venut mil parcel·les. A la gent li agrada visitar els morts en un en-

torn modern." Potser. L'avenir tal vegada ens presente la mort sense la caputxa negra i la dalla, i la vestirà d'executiva urbanita estil Dona Karan. Però, amb un uniforme o amb un altre, tot indica que, pels segles dels segles, exigirà la cartera ben plena als seus clients.

Joan M. Oleaque

El cotxes fúnebres són cada vegada més luxosos. N'hi ha que incorporen un mecanisme automàtic per traure el cadàver de la part de darrere del vehicle.

Què saps del País Basc

LLEGEIX LA REVISTA QUE ET CONNECTA AMB EL PAÍS BASC

Núm. 1: La situació de l'euskera • Núm. 2: L'agroturisme al País Basc
Núm. 3: El concert econòmic basc • Núm. 4: Música tradicional basca

de bat a bat
PER CONÈIXER EL PAÍS BASC

Tel. (93) 636 52 97
Apartat de Correus 9348
08080 Barcelona